

Miért sport a horgászat?

A „civiliek“ többsége már a kérdésen is nevet. Megszokták, hogy a „sport“ szó duzzadó izmot, sajtóizgató eredményt, tévéközvetítést jelent, s a horgász, aki hitük szerint naphosszat egy fűzfa alatt ül, s egy vizen úszó dugót bámul, éppoly távol esik ettől, mint a bélyeggyűjtő vagy a keresztretjtvény-fejtő. Sport? Ellenkezőleg, legyintenek, ürügy a tétlenségre.

Szokás mondaní továbbá, hogy a horgász, a vadász kőkorszakbeli, barlanglakó őstzőnők biztatásának engedelmeskedik, amikor a zsákmanyszerzés, az ölés ősi, tagolatlan örömet keresi. Ami már majdnem igaz — ha visszájára fordítjuk. Valóban „ősemberi“ élmény mindkét sportszenvedély — de éppen nem a tagolatlanság jellemzi, hanem az, hogy valami olyat kóstoltat újra művelőjével, ami ott, a barlangok környékén játszódtott le valamikor, de ami nélkül ma nem sétálhatnánk lakónegyedeink környékén sem: az emberré válás élményét. Az ugyanis, amit gondolkodásnak, tervezésnek, általában emberi képességnek nevezünk, életre-halálra vívott párharc eredménye ember és természet között, s ennek a párbajnak megvoltak a nagy szabályai. Elsősorban az, hogy az ember — bármennyire hordákba szerveződött is — egymaga szállt szembe a természettel; valószínűleg ebből örököltük a magányos gyengeség, a magányos félelem lappangó érzését, s innen a prométheuszi erő érzetét, hiszen minden magányos győzelem a nagy Egész egyenrangú ellenfelévé avatta az embert. Később megtanultuk, hogy a társadalom ereje véglegessé teszi az ember győzelmét ebben a párviadalban, de ezzel együtt elveszett valami — legalábbis az emberiség többsége, a tömeg, az átlagember életéből —: a teljességnek, a természettel való győztes egyenrangúsodásnak az az élménye, amelyet csak a magányos győzelem szerezhet meg. Ezt adja vissza a horgászat, akár csak a turisztika, az alpinizmus.

Lehet kérdezni: milyen győzelem a horogra csalt arasznyi hal, vagy a séta a fenevadak nélküli, jelzőtáblákkal szelidített erdőben? Játék ez már, nem valóság. Igen, játék, de hát nem azt mondta Schiller, hogy az ember csak akkor játszik, amikor egészen ember — és akkor egészen ember, amikor játszik? Az atom-lét mindennapjai közben a játék szertartás is, melyben újra-elevenedik a hajdani élethalálharc; az éhhalál ellen küzdő ember erőfeszítése, találékonyasága; az a képessége, hogy az erdőben eltévedve, csatnyult őstzőneit, tájékozódó képességét emlékezettel, bölcs tapasztalattal pótolja. S azért szép, mert csak játék; mert nem rákényszerítenek, hanem önként vállaljuk; mert a természet hajdani fenyegetései kénytelenek a sport emberi szabályrendjéhez alkalmazkodni. Ez a játék is bizonyítja: nemcsak emberek lettünk egy bolygónyi ellenérvet cáfolva, hanem emberivé tettük a világot.

Ez a küzdelem van lényegében minden sportban — az igazi küzdőtárs épp ezért mindig a természet. A legigazibb sport tehát az, amelyikben az ellenfél „személy szerint“ jelen van, nem úgy, mint a modern testedzésben, ahol ennek a játéknak a környezete már régen mesterséges, s ahol éppen ezért az eredeti tartalomtól elütő, annak ellentmondó mesterséges célok lopakodnak a játék szertartásába. Mert ez a párharc nem okvetlenül másodpercekért folyik, nem okvetlenül a másik ember legyőzése a célja, hanem az igazi úszóverseny ember és folyó versenye; a mélység és a sodrás az igazi ellenfelem, ezért inkább sport a magányos fürdés a folyóban, mint a verseny a betonmedencében. Ezért inkább sportember a horgásszá vedlett jámbor családapa, a hátzszakot cipelő könyvelő, mint az egyoldalúság olimpiai bajnokai — mert bármilyen szerény a kilométerben mérhető teljesítményük, bármily szerény a folyópartról hazahozott trófea, valamennyi képességük latbavetésével érték el.

Persze, ehhez a sporthoz jó kondícióban lévő ellenfél kell, csak úgy ér valamit — a természetvédelem ezért valójában az ember önvédelme. Tudom, hogy a természet pusztulása a létünket is fenyegeti, de a tudónek szüksége levegő mellett a léleknek is szüksége van a játék oxigénjére; ha életünkben ki-vész a természettel vívott küzdelem játékos újra-élése, akkor a természettel való kapcsolatunk megint egyoldalúan az élethalálharc lesz, csak sokkal kevésbé esztétikus formában, mint barlanglakó korunkban volt, akkor egy ereje teljében álló ellenféltől kellett kicsikarni a mindennapi falatot és korty vizet, most majd egy megölt ellenfél bomlásának hullámérgétől kell ügyel-bajjal

megóvnunk magunkat. Csak amíg a természet képes játszani velünk, addig lehetünk nyugodtak: él és éltet.

Borzongva gondolkodom mindig egy olyan jövőre, amely remélhetőleg nem fog bekövetkezni, de amelynek izelítőjét, egy úti emléket mindig magamban hordok. Egész napos gyaloglások után esténként a pesti rakpartra mentem le pihenni. A kétmillió város aludt; nem zúgtak a villamosok, nem pufogtak az autók, nem sodródott az utcákon a tömeg. Egy-egy kései lépés kilométerekre elhallatszott, mint a félelem vagy a fenyegetés. A higanygőz s az izzószal, a porban-füstben kifulladt Nap éjszakai váltása külön életre keltette az árnyakat, s árnyékká sápasztotta az élő embert. Fent, magasan, a háztetők, tornyok, kupolák, gyárkémények fekete körvonalai szabálytalan szögesdrót-keretbe fogták az ég látható darabját; fent, a rakpartok völgyében, iszapot és szennyvizet sodorva, némán áramlott a város tudatalattija: a folyó. Négy-ötszáz méterenként furcsa árnyak álltak vagy kuporogtak: hangtalan mozdulatok, felparázsló cigaretták; nagyritkán vízben csobbanó ólomhehéék. Horgásztak. S azóta félek, hogy ez a jövő; hogy akikben e természettel játszott játék vágya még él, csak így, városba zárt ég alatt, éjjel és titkon, rakpartra, hidak alá száműzve, mint valaha a csavargók és bűnözők, hódolhatnak a hajdani szertartásnak, az iszapos és szennyvizes folyó fölé hajolva, melynek zavaros vizében egyre ritkábban villan meg egy-egy álomezüst hal.

Láng Gusztáv

Niko Piroszmanisvili:
Halász